

Evaluating the Knowledge and Performance of Qazvin Dentists Regarding the Legal Problems of the Dental Profession

Reza Emrani^{1*} PhD, DDS, Neda Hajihassani² DDS, Amirmohammad Kazemifar³ MD, Fatemeh Sefidi³ MSc, Soroush Azimi³ DDS

¹Dental Caries Prevention Research Center, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran

²Faculty of Dentistry, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran

³Faculty of Medicine, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran

*Correspondence to: Reza Emrani, Email: rezaemrani@yahoo.com

ARTICLE INFO

Article history:

Received: July 26, 2022

Accepted: November 8, 2022

Online Published: December 3, 2022

Keywords:

Medical law

Dentistry

Medical malpractice

HIGHLIGHTS

1. The level of awareness of Qazvin dentists regarding legal knowledge is low.
2. It is necessary to review the way of teaching professional and legal knowledge in dentistry.

ABSTRACT

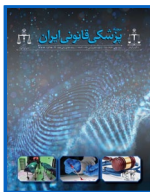
Introduction: The root of many legal problems faced by dentists is the lack of familiarity with professional laws, which has sometimes led to legal cases. For this reason, this study was conducted with the aim of measuring the level of awareness of Qazvin dentists about the legal knowledge related to their field.

Methods: Using a 24-question questionnaire created by the researcher, which was standardized with the opinion of experts, and by obtaining information from the medical system organization, all dental centers and offices were referred to both in person and electronically. The information of 181 dentists was recorded and the data was analyzed by SPSS software version 24.

Results: The average age of dentists was 33 ± 4 and the average working experience of dentists was 5.5 ± 2 years. The average score of the dentists from medical laws was 10.5, the average knowledge score was 11.5, and the performance score was 9.5 out of the maximum score of 20. The scientific degree of dentists had a significant relationship with the level of knowledge ($P=0.01$). The age of the dentist was not related to the level of awareness ($P=0.08$). The gender of dentists had no significant relationship with the average scores obtained by them ($P=0.07$). The working experience of a general dentist had a significant relationship with the level of knowledge, and dentists with more experience obtained a higher score ($P=0.04$).

Conclusion: Qazvin dentists' awareness of legal knowledge is lower than the average score, therefore, considering the high importance of this issue, it seems necessary to hold appropriate retraining courses and also to revise the courses related to this subject in the general dental course.

How to cite: Emrani R, Hajihassani N, Kazemifar A, Sefidi F, Azimi S. Evaluating the knowledge and performance of Qazvin dentists regarding the legal problems of the dental profession. Iran J Forensic Med. 2022;28(3):160-7.

ارزیابی عملکرد و آگاهی دندانپزشکان شهر قزوین نسبت به مشکلات حقوقی شغل دندانپزشکی

رضا عمرانی^{۱*} PhD, DDS، ندا حاجی حسنی^۲ DDS، امیر محمد کاظمی فر^۳ ID، فاطمه سفیدی^۳ MSc، سروش عظیمی^۲ DDS

^۱مرکز تحقیقات پیشگیری از پوسیدگی دندان، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران
^۲دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران
^۳دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران

*نویسنده مسئول: رضا عمرانی، پست الکترونیک: rezaemrani@yahoo.com

اطلاعات مقاله

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۴

پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۱۷

انتشار برخط: ۱۴۰۱/۰۹/۰۳

واژگان کلیدی:

حقوق پزشکی
دندانپزشکی
قصور

نکات ویژه

۱- سطح آگاهی دندانپزشکان شهر قزوین از دانش حقوقی پایین است.
۲- ضرورت دارد نسبت به بازنگری در شیوه آموزش دانش حرفه‌ای و حقوقی در رشته دندانپزشکی اقدام شود.

چکیده

مقدمه: ریشه بسیاری از معضلات حقوقی که دندانپزشکان با آن روبه‌رو می‌شوند در ناآشنایی با قوانین حرفه‌ای است که این ناآشنایی، گاه به ایجاد پرونده‌های حقوقی نیز منجر شده است. به همین دلیل، این مطالعه به قصد سنجش میزان آگاهی دندانپزشکان شهر قزوین از دانش حقوقی مرتبط با رشته خود صورت پذیرفت.

روش بررسی: با استفاده از پرسش‌نامه ۲۴ سوالی محقق ساخته که با نظر خبرگان استانداردسازی شده بود و با کسب اطلاعات از سازمان نظام پزشکی، به کلیه مراکز و مطب‌های دندانپزشکی به دو صورت حضوری و الکترونیک مراجعه شد. اطلاعات ۱۸۱ دندانپزشک ثبت و داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ تحلیل شد.

یافته‌ها: میانگین سن دندانپزشکان 33 ± 4 و میانگین سابقه کاری دندانپزشکان $5/5 \pm 2$ سال بود. میانگین نمره کل دندانپزشکان از قوانین حقوق پزشکی $1/5$ ، میانگین نمره آگاهی $11/5$ و نمره عملکرد $9/5$ از حداکثر نمره ۲۰ بود. درجه علمی دندانپزشکان با میزان آگاهی ارتباطی معنادار داشت ($P=0/01$). سن دندانپزشک با میزان آگاهی ارتباطی نداشت ($P=0/08$). جنسیت دندانپزشکان با میانگین نمرات کسب شده توسط آنها ارتباط معناداری نداشت ($P=0/07$). سابقه کاری دندانپزشک عمومی ارتباط معناداری با میزان آگاهی داشت و دندانپزشکان با سابقه‌تر نمره بالاتری کسب کردند ($P=0/04$).

نتیجه‌گیری: میزان آگاهی دندانپزشکان قزوین از دانش حقوقی پایین‌تر از نمره متوسط است، بنابراین با توجه به اهمیت بالای این مسئله، برگزاری دوره‌های بازآموزی مناسب و نیز بازنگری دروس مرتبط با این مطلب در دوره عمومی دندانپزشکی ضروری به نظر می‌رسد.

مقدمه

نیروی ارائه‌دهنده خدمت تلقی می‌شود، نیاز به دانش و مهارت‌های بالینی، غیربالینی و همچنین مهارت‌های درون‌رشته‌ای و مهارت‌های ارتباطی حس می‌شود [۱].

دندانپزشکی رشته‌ای است که علاوه بر مهارت‌های بالینی نیازمند آگاهی در زمینه علوم رفتاری و دانش حقوقی مربوط به آن نیز هست و یک دندانپزشک زمانی می‌تواند به شکل حرفه‌ای‌تر رفتار کند که از حداقل دانش حقوقی و مسائل پایه و اساسی حقوقی مرتبط با رشته

دندانپزشکی مانند بسیاری از مشاغل دیگر در پاسخ به نیازهای در حال تغییر و اجتناب‌ناپذیر جامعه دائماً در حال به‌روزرسانی خود است. این تغییرات بر انتظاراتی که از یک دندانپزشک در جامعه می‌رود، تاثیر دارد و لازمه موفقیت در حرفه دندانپزشکی انطباق با این تغییرات است. امروزه برای دستیابی به این اهداف و همچنین ارائه خدمات متناسب برای جامعه هدف که به نوعی وظیفه اصلی دندانپزشک به عنوان یک

دلایل گوناگونی دارد. مهم‌ترین دلیل آن را می‌توان ماهیت دشوار و حساس حرفه دندانپزشکی و ظرافت بالای آن و نیز تعداد دفعات بالای مراجعه بیماران دانست [۷]. از سوی دیگر شغل دندانپزشکی به دلیل اینکه یک مداخله درمانی محسوب می‌شود، معمولاً تحت نظارت سازمان‌های متفاوت است و این مسئله باعث می‌شود که رعایت نشدن برخی اصول ساده نیز گاه منجر به بروز مشکلاتی ناخواسته شود [۷]. باید توجه داشت که کمبود دانش حقوقی در رشته دندانپزشکی مانعی در برابر ارائه مؤثر خدمات این حرفه است؛ به صورتی که ممکن است دندانپزشک زمان، انرژی و هزینه زیادی را بابت حل برخی مشکلات صرف کند که در صورت داشتن آگاهی‌های پایه می‌توانست از بروز آنها جلوگیری کند [۹].

بسیاری از شکایات علیه دندانپزشکان منجر به اقدامات متعدد از قبیل تعقیب جزایی و حقوقی و گاه محکومیت آنها شده است. شکایات دندانپزشکی نشان‌دهنده آن است که باوجود پیشرفت‌های فزاینده علمی در تشخیص و طرح درمان بیماری‌های دهان و دندان، خطاهای دندانپزشکی، چه از نظر بالینی و چه از لحاظ ارتباطی و تکنولوژی، قابل رخ دادن است اما با ارتقای آگاهی و شناخت قوانین و رعایت پروتکل‌ها می‌توان وقوع آنها را بسیار محدود کرد [۱۰]. تعداد ادعاهای مربوط به قصور دندانپزشکی در برخی کشورها افزایش یافته، با این حال هنگامی که روندهای بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌گیرد، در برخی کشورهای دیگر این آمار کاهش یافته است که یکی از دلایل آن می‌تواند افزایش دانش حقوقی دندانپزشکان از حرفه خویش در نظر گرفته شود [۱۱].

نکته جالب توجه در این میان این است که باوجود اهمیت بسیار بالای برخورداری از اطلاعات حقوقی لازم در رشته تخصصی خود، تعداد زیادی از پزشکان، دندانپزشکان و سایر افرادی که در امر درمان دخالت دارند، از مسائل قانونی مربوط به این رشته بی‌اطلاع بوده یا دارای اطلاعات ناقص و حتی در برخی موارد اشتباه هستند [۱۲]. از سوی دیگر دندانپزشکی در عصر مدرن به شدت در الگوی کاری خود دچار تغییر شده است. درمان‌های زیبایی افزایش چشمگیری دارند، تکنولوژی‌های جدید در دندانپزشکی بیشتر از قبل گسترش یافته و استفاده از ایمپلنت‌های دندانی بسیار رایج شده که نشان‌دهنده این مطلب است که دانش حقوقی نیز باید متناسب با آن به‌طور مداوم به‌روزرسانی شود [۱۳].

در دوره تحصیل در دانشکده‌های دندانپزشکی ایران دو واحد درسی اخلاق پزشکی و دندانپزشکی قانونی به منظور آشنایی با حقوق بیمار و پزشک و آشنایی با قوانین طراحی شده که به نظر می‌رسد در مقایسه با حجم بالای کاری و گستردگی حرفه‌ای و

خود برخوردار باشد تا بتواند به‌وسیله این آگاهی از مشکلات احتمالی پیشگیری کند [۲]. پیشرفت علم و تکنولوژی در جامعه موجب گسترش دانش در کلیه شاخه‌های پزشکی شده و در بسیاری از رشته‌ها علاوه بر تخصص، زمینه‌های فوق تخصصی و حتی بالاتر نیز فراهم شده و امکان اقدامات درمانی مؤثرتری به نسبت گذشته ایجاد شده است. از سوی دیگر باوجود این تحول سریع و ظهور تکنولوژی‌های هوشمند، مراجعان و دریافت‌کنندگان خدمات درمانی همچنان پزشکان و دندانپزشکان را ضامن سلامت جسمی و روحی خود می‌دانند [۳].

افزایش تربیت کادر دندانپزشکی در سال‌های اخیر منجر به تورم نیروی انسانی در کادر دندانپزشکی کشور و به هم خوردن نسبت تعادل دندانپزشک به جمعیت در برخی از شهرها، به‌خصوص شهرهای بزرگ شده است. به طوری که بعضی از فارغ‌التحصیلان دندانپزشکی عمومی برای کسب درآمد بیشتر به انجام درمان‌های تخصصی بدون تبحر کافی می‌پردازند و بعضی از دندانپزشکان دیگر نیز (عمومی یا متخصص) درمان‌های معمول را با بی‌احتیاطی و عجله انجام می‌دهند که احتمال بروز خطا را افزایش داده است. بررسی‌های موجود نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر یکی از مهم‌ترین مشکلات حرفه‌ای دندانپزشکان، نارضایتی و شکایت بیماران به مراجع قضایی است و تعداد پرونده‌های شکایت از دندانپزشکان در خصوص انجام خدمات درمانی رو به افزایش است [۴].

در حرفه طبابت همانند تمام حرف دیگر احتمال بروز خطا وجود دارد. همین مسئله باعث شده که مقوله‌هایی تحت عنوان شکایت از کادر پزشکی ایجاد شود. شکایت از دندانپزشکان از چند نظر حائز اهمیت است. این امر سبب اتلاف انرژی، وقت و هزینه فراوانی در این گروه می‌شود که با توجه به شرایط حرفه‌ای دشوار و پرمسئولیت دندانپزشکان و همچنین وقت‌گیر بودن این شکایات، وقوع آنها یک مشکل بسیار جدی تلقی شده و از سوی دیگر این شکایات منشأ استرس قابل توجهی برای پزشکان و دندانپزشکان و کادر درمان است [۵]. به دلیل پیشرفت‌های علمی در زمینه‌های مختلف پزشکی، استفاده از ابزارهای مختلف در تشخیص و درمان و پیشگیری لازم است. همچنین باید توجه داشت که آگاهی جامعه نیز افزایش یافته و آشنایی مردم به حقوق فردی و اجتماعی خود بیشتر از قبل شده و فشار رسانه‌ها نیز در این میان، گاه باعث ایجاد حساسیت‌هایی شده که در نهایت مجموع این عوامل، احتمال شکایات دندانپزشکی را افزایش می‌دهد [۶].

با بررسی مطالعات منتشر شده می‌بینیم که دندانپزشکی در صدر جدول شکایات مردمی از کادر درمان قرار گرفته که این مسئله

یا مجوز کار فعال بودند.

جمع‌آوری داده‌ها به‌وسیله پرسش‌نامه بود. این پرسش‌نامه با نظر خبرگان (۹ نفر متخصص دندانپزشکی، یک نفر متخصص اخلاق پزشکی، یک نفر متخصص پزشکی قانونی و یک نفر اپیدمیولوژیست) طراحی شد و روایی آن با نظر متخصصان انجام پذیرفت. پایایی پرسش‌نامه نیز به‌وسیله ضریب آلفای کرونباخ ۸۵ درصد محاسبه شد.

این پرسش‌نامه دارای دو بخش بود. بخش اول اطلاعات دموگرافیک شامل سن، جنس، درجه علمی و سابقه کاری بود. بخش دوم دارای ۲۴ سؤال شامل ۱۰ سؤال سطح آگاهی و ۱۰ سؤال سطح عملکرد شخص را مورد بررسی قرار می‌داد و در پایان با ۴ سؤال نظر نهایی فرد در خصوص محتوا و برنامه‌های آموزشی مرتبط با دانش حقوقی دوران تحصیل در دانشگاه و برنامه‌های بازآموزی مدون ویژه پزشکان (مرتبط با دانش حقوقی) پرسیده شد. برای هر سؤال در قسمت سطح آگاهی و سطح عملکرد شخص دو نمره صفر و یک لحاظ شد. حداقل نمره اکتسابی صفر و بالاترین نمره ۲۰ در نظر گرفته شد. در صورت پاسخ غلط، نمره آن سؤال معادل نمره صفر منظور و پاسخ صحیح یک نمره مثبت برای داوطلب در نظر گرفته می‌شد. سؤالات هر بخش هم جداگانه با ضریب ۲ از ۲۰ محاسبه شد. همچنین ۴ سؤال پایانی در خصوص رضایت از آموزش در دانشکده‌ها و برنامه‌های بازآموزی به صورت لیکرت ۵ گزینه‌ای از بسیار کم، کم، متوسط، زیاد و بسیار زیاد طبقه‌بندی شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ مورد آنالیز گرفت. آنالیز آماری با استفاده از توصیف داده‌ها، آزمون همبستگی و آزمون تی تست انجام گرفت. در پایان تکمیل پرسش‌نامه و به دلیل اهمیت بالای اطلاعات حقوقی دندانپزشک، یک پمفلت حاوی تمام سؤالات و پاسخ‌های صحیح پرسش‌نامه حقوقی تقدیم داوطلبان شد.

یافته‌ها

۱۸۱ نفر از دندانپزشکان شهر قزوین با میانگین سنی 33 ± 4 سال و میانگین سال‌های کاری $5/5 \pm 2$ سال در مطالعه شرکت کردند. ۱۰۹ نفر از شرکت‌کنندگان زن و ۷۲ نفر مرد بودند. همچنین ۱۲۰ نفر از شرکت‌کنندگان درجه دکترای عمومی و ۶۱ نفر دکترای تخصصی دندانپزشکی داشتند که نتایج توصیفی به صورت کامل در جدول ۱ ذکر شده است. میانگین نمره کل کسب شده توسط شرکت‌کنندگان در مطالعه $10/5 \pm 2/15$ بود.

جدول ۲ میانگین نمرات کسب شده در آزمون بر اساس دو گروه جنسیتی زن و مرد را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج مطالعه باوجود

نیز روند رو به فزونی شکایات، ناچیز به نظر می‌رسد. برنامه‌های بازآموزی نیز در وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی در این خصوص وجود دارد که باید در مطالعه جداگانه‌ای به میزان کارایی و تأثیر آنها در تغییر میزان آگاهی و عملکرد دندانپزشکان پرداخت. این مطالعه به منظور ارزیابی سطح آگاهی دندانپزشکان شهر قزوین از قوانین حقوقی مربوط به شغل خود، طراحی شد تا با شناخت سطح آگاهی، بتواند به عنوان پایه‌ای برای مطالعات آتی در خصوص ارتقای سطح دانش و مهارت دندانپزشکان در زمینه مسائل حقوقی رشته خود مورد استفاده قرار گیرد.

روش بررسی

مطالعه حاضر به صورت توصیفی-تحلیلی و مقطعی در سطح شهر قزوین در سال ۱۴۰۰ انجام پذیرفت. جامعه هدف مطالعه دندانپزشکانی بودند که حداقل در ۵ سال اخیر در شهر قزوین به شغل دندانپزشکی مشغول و فعالیت آنها نیز کاملاً در محدوده این شهر تعریف شده بود. معیارهای ورود به مطالعه شامل کلیه دندانپزشکان دارای پروانه طبابت یا مجوز کار بود که در سال ۱۴۰۰ در شهر قزوین مشغول به کار بودند و معیارهای خروج شامل دندانپزشکانی بود که دارای مدرک دکترای تخصصی یا عمومی بودند اما به شغل دندانپزشکی نمی‌پرداختند، دندانپزشکانی که خود عضو سازمان پزشکی قانونی یا سایر سازمان‌های حقوقی و مرتبط با مسائل قضایی بودند و ممکن بود به طور طبیعی دانش حقوقی بالایی کسب کرده باشند و یا دارای مدرک در رشته حقوق و یا اخلاق پزشکی بودند، تعیین شد و همچنین برای جلوگیری از خطا یا سوگیری، دندانپزشکانی که در خارج از کشور تحصیل کرده و دروس مربوط به دانش حقوقی را نگذرانده بودند هم به مطالعه وارد نشدند. همچنین بی‌میلی به تکمیل پرسش‌نامه و نیر مخدوش بودن نسخه کاغذی و یا اینترنتی به عنوان معیار خروج در نظر گرفته شد. مطالعه به صورت تمام‌شماری در نظر گرفته شد و نظرات تمام دندانپزشکان شهر جمع‌آوری شد.

قبل از شروع مطالعه برای سرشماری و کسب اطلاعات لازم در خصوص پراکندگی جغرافیایی دندانپزشکان شهر قزوین به معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی شهرستان قزوین و سازمان نظام پزشکی این شهر مراجعه شد. براساس آخرین اطلاعات کسب شده در هنگام شروع مطالعه، از میان ۴۲۰ دندانپزشک دارای پروانه و یا مجوز کار، حدود ۱۴۰ نفر به دلایل متعدد مشغول به کار نبودند و در نهایت بر طبق اطلاعات کسب شده از سازمان نظام پزشکی شهرستان، ۲۸۰ دندانپزشک در قزوین دارای پروانه نظام پزشکی و

روی افزایش آگاهی و عملکرد دانش حقوقی آنها ندارد. اما سابقه کاری دندانپزشکان عمومی ($P=0/031$) و متخصص ($P=0/044$) با نمره میانگین آگاهی و عملکرد دارای ضریب همبستگی نسبتاً قوی و مثبت بوده و این ارتباط آماری معنادار است.

جدول ۵ نشان می‌دهد که بیشتر دندانپزشکان از محتوای آموزشی دروس مرتبط با دانش حقوقی و نیز میزان آموزش دروس مرتبط با برنامه‌های بازآموزی رضایت ندارند (۱۶۶ نفر از محتوا و میزان دروس و ۱۲۱ نفر از محتوا و میزان برنامه‌های بازآموزی در حد بسیار کم راضی بوده‌اند). همچنین تعداد افرادی که از برنامه‌های مدون آموزشی استفاده کرده‌اند نیز کم است (۱۱۵ نفر کم و ۹ نفر بسیار کم). بیشترین فراوانی مشاهده شده در زمینه مطالعه آزاد در خصوص مطالعه مسائل حقوقی به شکل کم اعلام شده است.

بیشتر بودن میانگین نمرات در گروه مردان و وجود تفاوت در میانگین دو گروه، این تفاوت از دید آماری معنادار نبود ($P=0/071$). جدول ۳ نشان‌دهنده میانگین نمرات کسب شده بر اساس درجه علمی دندانپزشکان عمومی و متخصص شرکت‌کننده در مطالعه است. نتایج جدول نشان می‌دهد که میانگین نمره کسب شده از پرسش‌نامه توسط دندانپزشکان متخصص از دندانپزشکان عمومی بالاتر است و این اختلاف از دید آماری معنادار است ($P=0/001$). جدول ۴ میانگین نمره کسب شده در آزمون و ارتباط آن را با سن و سابقه کاری دندانپزشکان نشان می‌دهد. نتایج این جدول بیان می‌کند که ضریب همبستگی سن دندانپزشکان عمومی و متخصص با نمره کسب شده در آزمون، مثبت اما ضعیف است. این ارتباط آماری معنادار نیست و افزایش سن دندانپزشکان تأثیری

▼ جدول ۲. آزمون تی تست برای تعیین رابطه جنسیت و میانگین نمره دندانپزشکان عمومی

متغیر	نمره	تعداد	میانگین	انحراف معیار	معناداری
جنسیت	نمره مرد	۷۲	۱۱/۳۱	۲/۸۵	۰/۰۷۱
	نمره زن	۱۰۹	۹/۴۵	۱/۷۸	

▼ جدول ۳. آزمون تی تست برای تعیین ارتباط آماری درجه علمی و میانگین نمره دندانپزشکان متخصص و عمومی

متغیر	نمره	میانگین	انحراف معیار	معناداری
درجه علمی	نمره آگاهی دندانپزشکان عمومی	۷/۶۲	۱/۱۴	۰/۰۰۱
	نمره آگاهی دندانپزشکان متخصص	۱۴/۸۸	۳/۰۵	

▼ جدول ۱. اطلاعات دموگرافیک شرکت‌کنندگان مطالعه

واحد	کل	مرد	زن	عمومی	متخصص
داوطلبان	۱۸۱	۷۲	۱۰۹	۱۲۰	۶۱
میانگین سابقه	۵/۲±۵	۶±۲/۳	۶±۲/۱	۵±۲	۱۱±۵/۵
میانگین سن	۳۳±۴	۳۴±۳	۳۳±۵	۳۱±۴/۵	۳۹±۶/۵
میانگین نمره کل	۲۰ تا ۲۰/۱۵	۱۱/۳۱±۲/۸۵	۹/۴۵±۱/۷۸	۷/۶۲±۱/۱۴	۱۴/۸۸±۳/۰۵
میانگین نمره آگاهی	۲۰ تا ۲۰/۱۱	۱۱/۸۱±۲/۱۳	۹/۸۶±۱/۸۱	۷/۹۹±۱/۲۶	۱۳/۸۶±۲/۷۹
میانگین نمره عملکرد	۲۰ تا ۲۰/۲۶	۱۰/۳۱±۱/۸۱	۹/۳۱±۱/۱۹	۷/۰۴±۱/۱۲	۱۲/۲۶±۳/۰۳

▼ جدول ۴. آزمون همبستگی بین سن و سابقه کاری و میانگین نمره دندانپزشکان عمومی

متغیر	درجه علمی	تعداد	میانگین نمره	انحراف معیار	میانگین سن (سال)	انحراف معیار	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
سن	عمومی	۱۲۰	۷/۶۲	۱/۱۴	۳۱	۴/۵	۰/۲۱	۰/۰۸۵
	متخصص	۶۱	۱۴/۸۸	۳/۰۵	۳۹	۸/۵	۰/۲۰	۰/۰۹۲
سابقه کاری	عمومی	۱۲۰	۷/۶۲	۱/۱۴	۵/۵	۲	۰/۵۶	۰/۰۳۱
	متخصص	۶۱	۱۴/۸۸	۳/۰۵	۱۱	۵/۵	۰/۴۵	۰/۰۴۴

▼ جدول ۵. توصیف میزان رضایت شرکت‌کنندگان از برنامه‌های آموزشی مرتبط با دانش حقوقی

موضوع	بسیار زیاد		زیاد		متوسط		کم		بسیار کم	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
میزان آموزش دروس مرتبط با دانش حقوقی در دوره عمومی مناسب بوده است	۰	۰	۰	۰	۱	۰/۵	۱۴	۷/۸	۱۶۶	۹۲/۷
میزان آموزش دروس مرتبط با دانش حقوقی در دوره‌های بازآموزی مناسب بوده است	۰	۰	۴	۲	۱۰	۵/۵	۴۵	۲۵/۱	۱۲۱	۶۷/۵
من از برنامه‌های بازآموزی مدون با موضوعات مرتبط با دانش حقوقی استفاده کرده‌ام	۱	۰/۵	۹	۵	۵۰	۲۷/۹	۱۱۵	۶۴/۲	۹	۵
مطالعه آزاد در خصوص مسائل حقوقی رشته خود دارم	۲	۱	۱۱	۶/۴	۳۰	۱۶/۷	۱۲۷	۷۰/۹	۱۱	۶/۴

بحث

هستند که طبیعتاً باعث می‌شود از فضای حرفه‌ای دندانپزشکی دور باشند. از سوی دیگر باتوجه به اینکه شرکت‌کنندگان در مطالعه از کمیت و کیفیت دوره‌های بازآموزی ناراضی بودند، می‌توان نتیجه گرفت که تأثیر آموزش و دوره‌های بازآموزی بر تمام شرکت‌کنندگان یکسان بوده است.

از طرف دیگر دندانپزشکان جوان‌تر به دلیل اینکه مدت کمتری از فارغ‌التحصیلی آنان می‌گذرد، با وجود برخورداری از تجربه کمتر، از لحاظ علمی و آموزشی به‌روزترند و از آنجایی که از نظر مسائل حقوقی براساس نکات ذکر شده در آخرین رفرنس‌های علمی هستند، طبیعتاً باعث افزایش آگاهی شده است. اما موضوعی که شاید مهم‌ترین علت این مسئله باشد، این است که که عمدتاً افراد زمانی به آگاهی بیشتر و عملکرد حقوقی بهتر دست می‌یابند که خودشان یا یکی از همکاران نزدیک آنها با یک پرونده حقوقی مواجه شود. این در حالی است که لزوماً همه دندانپزشکان ممکن نیست در طول سال‌های کاری خود با پرونده‌های حقوقی روبه‌رو نشوند.

بررسی رابطه بین سابقه کاری دندانپزشکان عمومی و نمره آگاهی و عملکرد بیانگر این مطلب است که با افزایش سابقه کاری، میانگین نمره آگاهی و عملکرد در میان دندانپزشکان عمومی افزایش می‌یابد و این افزایش از دید آماری معنادار بود. در توجیه این مطلب می‌توان چنین فرض کرد که افزایش سابقه کاری به معنای معالجه و ویزیت تعداد بسیار بیشتری بیمار در یک دوره زمانی طولانی‌تر است. علاوه بر آن احتمال وقوع معضلات حقوقی و یا ظهور مشکلات کاری در زمان طولانی‌تر از نظر عمر حرفه‌ای بسیار بیشتر است که این مطلب منجر به مطالعه، تحقیق و رویارویی دندانپزشک با دانستنی‌های ضروری حقوقی می‌شود. میانگین نمره دندانپزشکان متخصص با سابقه کاری بیشتر از میانگین نمره متخصصان با سابقه کمتر کاری است. البته این تفاوت از دید آماری معنادار نبود و می‌توان چنین تفسیر کرد که متخصصان عمدتاً دوره کاری و تحصیلی طولانی‌تری دارند و متغیرهای دیگری مانند تخصصی کار کردن و یا مطالعه منابع بیشتر علاوه بر سابقه می‌تواند در میزان دانش آنها مؤثر باشد.

نتایج این مطالعه نشان داد که تقریباً تمام دندانپزشکان شهر قزوین از دوره‌های بازآموزی وزارت بهداشت رضایت ندارند. همچنین تقریباً تمام دندانپزشکان از محتوا و میزان کمی

مطالعه حاضر به منظور ارزیابی آگاهی و عملکرد حقوقی دندانپزشکان در شهر قزوین انجام شد. در این مطالعه که براساس یک پرسش‌نامه محقق‌ساخته و استاندارد شده انجام شد، ۱۸۱ نفر از دندانپزشکان شهر قزوین مشارکت داشتند. نتایج مطالعه نشان داد که سطح آگاهی و عملکرد حقوقی دندانپزشکان مرد از نظر میانگین بالاتر از زنان است، اما این تفاوت از دید آماری معنادار نیست. این مسئله می‌تواند بیشتر بیانگر این مطلب باشد که هر دو گروه جنسیتی دندانپزشکی یک دوره آموزشی یکسان را در دانشگاه طی کرده‌اند و نیز برنامه‌های بازآموزی برای آموزش دندانپزشکان و کارگاه‌های آموزشی مخصوص این حوزه از پزشکی به صورت یکسان برای همه برگزار می‌شود. بنابراین دانش عمومی افراد می‌تواند یکسان فرض شود اما عمدتاً مردان ساعات کاری بیشتر و فعالیت حرفه‌ای بالاتری از زنان دارند و می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که این امر روی آگاهی و عملکرد آنها تأثیر داشته است.

مقایسه نمره آگاهی و عملکرد دندانپزشکان عمومی و متخصص در مطالعه نشان داد که میانگین نمره آگاهی و عملکرد دندانپزشکان متخصص از میانگین نمره دندانپزشکان عمومی بیشتر است. این تفاوت از لحاظ آماری معنادار است. توجیه این مطلب را به این صورت می‌توان فرض کرد که متخصصان در دوره رزیدنتی دروس بیشتری را در اخلاق و حقوق پزشکی می‌گذرانند، به طور طبیعی با تعداد بیشتری بیمار با شرایط ویژه در ارتباط هستند و نیز به طور خاص دسترسی بیشتری به مقالات و منابع علمی دارند که در افزایش آگاهی حقوقی و حرفه‌ای آنها مؤثر است. ضمن اینکه پرداختن به حرفه تخصصی باعث تمرکز بیشتر بر کار شده و سطح مهارت با این تمرکز افزایش می‌یابد.

بررسی آماری رابطه سن شرکت‌کنندگان در مطالعه و مقایسه نمره آگاهی و عملکرد آنها نشان می‌دهد که اگرچه با بالا رفتن سن، مقداری به میانگین نمره افزوده می‌شود، اما این تفاوت از نظر آماری معنادار نبود. برای تفسیر این موضوع می‌توان این‌گونه فرض کرد که برخی دندانپزشکان در سنین بالاتر وارد حرفه دندانپزشکی می‌شوند و همچنین برخی افراد در سال‌های کاری خود به دلایلی مانند بیماری، مشکلات خانوادگی، مهاجرت، شغل دوم و... به اموری خارج از دندانپزشکی مشغول

دندانپزشکان شهر قزوین از موضوعات حقوقی رشته خود پایین‌تر از حد متوسط بود. دندانپزشکان متخصص از دانش بیشتری برخوردار بودند و سابقه کاری با افزایش معنادار نمره آگاهی و عملکرد ارتباط داشت. جنسیت و سابقه کاری ارتباط معناداری آماری با نمره آگاهی و عملکرد را نشان نداد. میزان رضایت دندانپزشکان از برنامه‌های بازآموزی وزارت بهداشت در حد بسیار کم ارزیابی شد. می‌توان نتیجه گرفت که دندانپزشکان از میزان و کمیت دروس مرتبط با دانش حقوقی در دوره عمومی دندانپزشکی ناراضی هستند. این مطلب را می‌توان با نگاهی به کوریکولوم که در آن تنها یک واحد درسی در این خصوص گنجانده شده، درک کرد. دندانپزشکان پس از فارغ‌التحصیلی و شروع به کار متوجه اهمیت دانش حقوقی و آشنایی با قوانین رایج در دندانپزشکی می‌شوند. به نظر می‌رسد اصلاحات اساسی در خصوص آموزش این دروس الزامی است.

تشکر و قدردانی: نویسندگان مقاله از کلیه دندانپزشکان و مراکز دندانپزشکی که با تکمیل پرسش‌نامه محققین را یاری کردند قدردانی می‌کنند.
تأییدیه اخلاقی: مطالعه حاضر با کد IR.QUMS.REC.1400.332 از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی قزوین مورد تأیید قرار گرفت.
تعارض منافع: نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تعارض منافع را اعلام نمی‌کنند.
سهیم نویسندگان: رضا عمرانی: طراحی پرسش‌نامه؛ اجرای پژوهش، آنالیز آماری، نگارش مقاله (۴۰ درصد)؛ ندا حاجی حسینی: طراحی پرسش‌نامه، همکاری در نگارش مقاله، همکاری در اجرای پژوهش (۲۰ درصد)؛ امیرمحمد کاظمی‌فر: طراحی پرسش‌نامه، مشاوره در اجرای طرح (۱۰ درصد)؛ فاطمه سفیدی: طراحی پرسش‌نامه، مشاور در اجرای طرح (۱۰ درصد)؛ سروش عظیمی: طراحی پرسش‌نامه، اجرای پژوهش، توزیع و تکمیل پرسش‌نامه، همکاری در نگارش متن مقاله (۲۰ درصد).
منابع مالی: برای انتشار این مقاله هیچ‌گونه کمک مالی از هیچ نهادی دریافت نشده است.

References

- Holden A. The Extortion of dentistry—is litigation and over-regulation best for our patients? Br Dent J. 2014;217(6): 269-70. doi: 10.1038/sj.bdj.2014.805
- Alani A, Kelleher M, Hemmings K, Saunders M, Hunter M, Barclay S, et al. Balancing the risks and benefits associated with cosmetic dentistry—a joint statement by UK specialist dental societies. Br Dent J. 2015;218(9):543-8. doi: 10.1038/sj.bdj.2015.345.
- Blau I, Levin L. Medical malpractice: An introduction for the dental practitioner.

آموزش‌های حین تحصیل در این زمینه رضایت نداشتند. نتایج مطالعه بیرنگ و همکاران که در آن به بررسی میزان آگاهی دندانپزشکان عمومی و متخصص اصفهان نسبت به قوانین و مقررات حرفه‌ای دندانپزشکی پرداخته بودند، دارای برخی تفاوت‌ها و برخی شباهت‌ها با مطالعه حاضر است. هر دو مطالعه فقدان ارتباط معنادار آموزش با جنس و سن شرکت‌کنندگان را نشان دادند. اما در این مطالعه درجه علمی و سابقه کاری برخلاف مطالعه بیرنگ و همکاران دارای معنای آماری بود [۶].

همچنین مطالعه کولی پارا و همکاران در هندوستان در سال ۲۰۲۰ با نتایج مطالعه ما شباهت داشت. در این مطالعه که آنها بر روی ۱۸۱ دندانپزشک انجام دادند، فقط حدود ۴۵ درصد از شرکت‌کنندگان توانسته بودند نمره حداقلی را در پرسش‌نامه کسب کنند و نتیجه کلی مطالعه ضعف آگاهی حقوقی دندانپزشکان هندی را نشان می‌دهد [۱۴].

نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعه سنتیل کومار و همکاران نیز شباهت‌هایی را نشان می‌دهد. در این مطالعه که به منظور سنجش آگاهی دندانپزشکان بر روی ۱۰۳ دندانپزشک انجام شد، ۲۶ درصد از آنها نمره قبولی و تنها ۲ درصد از آنها نمره خیلی خوب کسب کردند. همچنین دندانپزشکان شرکت‌کننده در مطالعه اعتقاد داشتند برنامه‌های آموزشی و دوره‌های بازآموزی مرتبط با مسائل حقوقی باید بیشتر در دستور کار نظام آموزش پزشکی کشورشان قرار گیرد [۱۵].

یکی از محدودیت‌های مطالعه حاضر نبود امکان تفکیک دندانپزشکان براساس دانشگاه‌های محل تحصیل و نیز میزان استفاده آنها از دوره‌های بازآموزی مرتبط با دانش حقوقی بود. می‌توان چنین فرض کرد که شاید در برخی دانشگاه‌ها نوع ارائه درس و مطالب آن ممکن است برای دانشجویان جذاب‌تر و قابل دسترس‌تر از باقی دانشگاه‌ها باشد و این جذابیت به درک بیشتر مطالب کمک کرده باشد. برای رفع این محدودیت به این نکته توجه شد که متن درسی و کوریکولوم دانشگاهی در سراسر کشور یکسان است و در آزمون پایان ترم، عمدتاً جزوات و کتب درسی یکسان هستند.

نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های این مطالعه، نمره آگاهی و عملکرد

- Quintessence Int. 2017;48(10):835-40.
4. Haghshenas M, Vahidshahi K, Amiri A, Rezaee M, Rahmani N, Pourhossen M, et al. Study the frequency of malpractice lawsuits referred to forensic medicine department and medical council, Sari, 2006-2011. *Journal of Mazandaran University Medical Sciences*. 2012;21(86):253-260.[Persian]
 5. Wu KJ, Chen YW, Chou CC, Tseng CF, Su FY, Kuo MY. Court decisions in criminal proceedings for dental malpractice in Taiwan. *J Formos Med Assoc*. 2022;121(5):903-11. doi: [10.1016/j.jfma.2021.09.023](https://doi.org/10.1016/j.jfma.2021.09.023).
 6. Nazir MA, Izhar F, Akhtar K, Almas K. Dentists' awareness about the link between oral and systemic health. *J Fam Med Community Health*. 2019;26(3):206-12.
 7. Kiani M, Sheikhazadi A. A five-year survey for dental malpractice claims in Tehran, Iran. *J Forensic Leg Med*. 2009;16(2):76-82. doi: [10.1016/j.jflm.2008.08.016](https://doi.org/10.1016/j.jflm.2008.08.016).
 8. Meshram RD, Giri VC, Khapre M. Rapid Turnover of Medical Officers & Medico-Legal Training: Current Perspectives. *Indian J Forensic Med Toxicol*. 2013;7(1):161-3.
 9. Martin N, Sheppard M, Gorasia G, Arora P, Cooper M, Mulligan S. Awareness and barriers to sustainability in dentistry: A scoping review. *J Dent*. 2021;112:103735. doi: [10.1016/j.jdent.2021.103735](https://doi.org/10.1016/j.jdent.2021.103735).
 10. Svider PF, Kelly SP, Baredes S, Eloy JA. Overview of Malpractice Litigation in Otolaryngology. In *Litigation in Otolaryngology 2021* (Pp. 1-10). Springer, Cham. doi: [10.1007/978-3-030-64418-5_1](https://doi.org/10.1007/978-3-030-64418-5_1).
 11. Abomalik AM, Alsanea JA, Alkadhi OH. A retrospective assessment of the dental malpractice cases filed in Riyadh from 2009-2015. *J Family Med Prim Care*. 2022;11(6):2729-34. doi: [10.4103/jfmprc.jfmprc_2250_21](https://doi.org/10.4103/jfmprc.jfmprc_2250_21).
 12. Di Lorenzo P, Paternoster M, Nugnes M, Pantaleo G, Graziano V, Niola M. Professional dental and oral surgery liability in Italy: a comparative analysis of the insurance products offered to health workers. *Open Med*. 2016;11(1):256-63. doi: [10.1515/med-2016-0051](https://doi.org/10.1515/med-2016-0051).
 13. Mahabob N. A Review of the Literature on Artificial Intelligence in Dentistry as a Possible Game Changer. *Ann Rom Soc Cell Biol*. 2021;25(4):5034-40.
 14. Kollipara J, Singh G, Shinde MA, Podder S, Tiwari H, Patel S. Knowledge about legal aspects of medical negligence in India among dentists—A questionnaire survey. *Journal of Advanced Medical and Dental Sciences Research*. 2020;8(10):53-7.
 15. Senthilkumar S, Reddy VC, Ingle NA. Awareness of medico-legal issues among medical and dental college health professionals. *Journal of Indian Association of Public Health Dentistry*. 2013;11(3):44.